

Dit profiel dient gelezen, geïnterpreteerd en gebruikt te worden in combinatie met de leeswijzer, waarin de noodzakelijke uitleg van de verschillende paragrafen vermeld is.

## Schorren met slijkgrasvegetaties (*Spartinion maritimae*) (H1320)

Verkorte naam: *Slijkgrasvelden*

### 1. Status

Habitatrichtlijn Bijlage I (inwerkingtreding 1994)

### 2. Kenschets

**Beschrijving:** dit habitattype betreft pionierbegroeiingen waarin slijkgrassoorten domineren op periodiek met zout water overspoelde slikken. Meestal vormt het slijkgras open structuren van grote pollen. De begroeiingen kunnen echter ook aaneengesloten vegetaties vormen. Slijkgrasvelden komen van nature voor op zilte wadvlakten en in slibrijke kommen en prielen van kwelders. Op veel plaatsen komt het type daarom voor in combinatie met onder andere habitattype Zilte pionierbegroeiingen (*zeekraal*) (H1310\_A).

Net als in enkele andere West-Europese landen is in Nederland de oorspronkelijk kenmerkende, inheemse soort Klein slijkgras (*Spartina maritima*) vrijwel verdwenen. De soort kwam vroeger voor in het zuidwestelijke kustgebied maar is daar (nagenoeg) verdwenen als gevolg van areaalverlies (samenhangend met de uitvoering van de Deltawerken) en verdringing door Engels slijkgras (*Spartina anglica*) dat in het verleden aangeplant werd als slibbinder.<sup>1</sup>

Omdat de vegetatie nu (nagenoeg) geheel bestaat uit een ingeburgerde slijkgrassoort, komt het habitattype in ons land (nagenoeg) alleen nog voor in matige vorm. In deze vorm komt het type nu ook voor in het Waddengebied en in een bredere zone in het intergetijdengebied van de Delta; daarnaast komt het soms voor langs zoute afgesloten zeearmen en in sloten met zoute kwel.

**Relatief belang binnen Europa:** aanzienlijk

In ons land bereikt het type de noordgrens van haar areaal. Als gevolg van de verdringing van Klein slijkgras komt het habitattype in Nederland niet meer in goede vorm voor, vandaar dat het belang van dit habitattype tot de laagste categorie behoort.

### 3. Definitie

#### Vegetatietypen

Code vegetatietype	Nederlandse naam vegetatietype	wetenschappelijke naam vegetatietype	Goed/Matig	beperkende criteria	alleen in mozaïek
24Aa1	Associatie van Klein	<i>Spartinetum maritimae</i>	G		

<sup>1</sup> Engels slijkgras is een in Engeland ontstane bastaard van Klein slijkgras[0] en *Spartina alterniflora* uit Noord-Amerika. Vanaf 1924 is Engels slijkgras aangeplant op een toenemend aantal plekken in de Delta en het Waddengebied omdat daardoor de sedimentatie kon toenemen, waardoor landaanwinning werd vergemakkelijkt. De soort heeft zich vervolgens enorm uitgebreid ten koste van niet alleen Klein slijkgras, maar ook van soorten uit andere habitattypen. Daarom kreeg ze de bijnaam 'slikpest'. Tussen Engels slijkgras wordt ook wel een andere bastaard gevonden waarvan tot voor kort gedacht werd dat hij identiek was aan Engels slijkgras: *Spartina x townsendii* (vandaar de -verouderde -wetenschappelijke naam van het vegetatietype).

	slijkgras				
24Aa2	Associatie van Engels slijkgras	<i>Spartinetum townsendii</i>	M		
	vegetatieloos		M		alleen in mozaïek met zelfstandige vegetaties van H1320

#### 4. Kwaliteitseisen habitatype

##### a. Abiotische randvoorwaarden

###### H1320 Slijkgrasvelden

Zuurgraad	basisch	neutraal-a	neutraal-b	zwak zuur-a	zwak zuur-b	matig zuur-a	matig zuur-b	zuur		
Vochttoestand	diep water	ondiep permanent water	ondiep droog-vallend water	's winters inunderend	zeer nat	nat	zeer vochtig	vochtig	matig droog	droog
Zoutgehalte	zeer zoet	(matig) zoet	zwak brak	licht brak	matig brak	sterk brak tot zout				
Voedselrijkdom	zeer voedselarm	matig voedselarm	licht voedselrijk	matig voedselrijk-a	matig voedselrijk-b	zeer voedselrijk	uiterst voedselrijk			
Overstromings-tolerantie	dagelijks lang	dagelijks kort	regelmatig	incidenteel	niet					

##### b. Typische soorten:

###### H1320 Slijkgrasvelden

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Soortgroep	Categorie <sup>2</sup>
Klein slijkgras	<i>Spartina maritima</i>	Vaatplanten	K

##### c. Overige kenmerken van een goede structuur en functie:

- Op landschapsschaal bij voorkeur voorkomend in samenhang met enerzijds Zilte pionierbegroeiingen (*zeekraal*) (H1310\_A) en Schorren en zilte graslanden (*buitendijks*) (H1330) en anderzijds met Slik- en zandplaten (*getijdengebied*) (H1140\_A), Estuaria (H1130) of Grote baaien (H1160);
- Optimale functionele omvang: vanaf honderden m<sup>2</sup>.

#### 5. Kwaliteitseisen omgeving

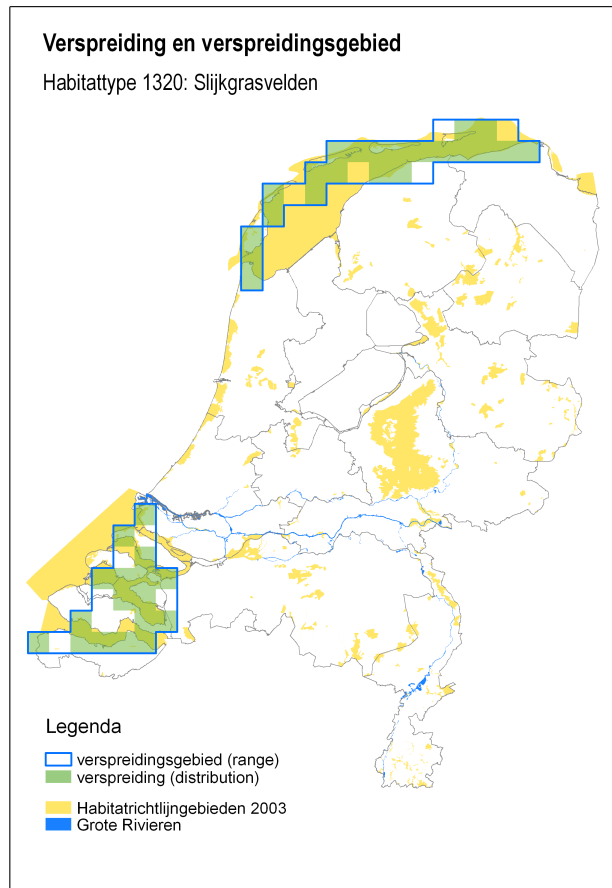
Het habitatype komt onder natuurlijke omstandigheden alleen voor in kustgebieden waar dagelijks overstroming met zout water optreedt en daarvoor is getij nodig. Maar het type komt soms ook voor in de oeverzone van zoute afgesloten zeearmen en kwel sloten.

Gevoeligheid voor stikstofdepositie: minder/niet gevoelig.

#### 6. Huidig voorkomen

<sup>2</sup> K = karakteristieke soort

Slijkgrasvelden van komen (nagenoeg alleen met matige kwaliteit) voor in het Deltagebied en in de Waddenzee. Klein slijkgras bereikt in ons land de noordgrens van zijn areaal en is gevoelig voor strenge vorst. Engels slijkgras komt tot in Denemarken voor. Doordat het habitattype vooral op slibrijke bodem voorkomt, is het habitattype in Noord-Nederland meer langs de vastelandskust te vinden dan langs de eilanden.



## 7. Beoordeling landelijke staat van instandhouding

### Trends

De goede vorm van Slijkgrasvelden is in de loop van de 20<sup>e</sup> eeuw overal (vrijwel) geheel vervangen door de matige vorm. Of Klein slijkgras actueel nog voorkomt, is niet zeker (de laatste zekere waarneming stamt uit de jaren 1980, toen een populatie werd aangetroffen in de Oosterschelde, maar op de Rode Lijst van 2000 staat de soort nog niet als verdwenen te boek). De verspreiding van het type is daarentegen sterk toegenomen doordat de vorm met Engels slijkgras zich (na aanplant) ook op veel plaatsen in het Waddengebied heeft gevestigd<sup>4</sup>.

### Recente ontwikkelingen

In de periode 1994-2004 is geen verandering in de situatie opgetreden.

<sup>4</sup> In het Waddengebied is Klein slijkgras nooit vegetatievormend aangetroffen (de waarneming van Terschelling uit 1984 betrof een enkele pol).

**Beoordelingsaspect natuurlijk verspreidingsgebied:** gunstig

Het verspreidingsgebied is in de loop van de 20<sup>e</sup> eeuw sterk uitgebreid en de laatste decennia stabiel.

**Beoordelingsaspect oppervlakte:** gunstig

De matig ontwikkelde vorm van het type beslaat nu een geringe oppervlakte in het Waddengebied en een aanzienlijke oppervlakte in het Deltagebied. Deze oppervlakte is in de loop van de 20<sup>e</sup> eeuw sterk uitgebreid en de laatste decennia min of meer stabiel.

**Beoordelingsaspect kwaliteit:** zeer ongunstig

**1. Abiotische randvoorwaarden:** hieraan wordt voldaan.

**2. Typische soorten:** de enige typische soort (Klein slijkgras) staat als ernstig bedreigd op de Rode Lijst en is mogelijk zelfs al verdwenen.

**3. Overige kenmerken:** hieraan wordt op de meeste plaatsen voldaan.

**Beoordelingsaspect toekomstperspectief:** zeer ongunstig

Er is momenteel geen gunstig toekomstperspectief voor het habitatype. De verwachting is dat Klein slijkgras de verloren positie niet weer kan innemen en het habitatype dus (nagenoeg) alleen in een matige vorm behouden kan blijven.

**Landelijke instandhoudingsdoelstelling**

Behoud verspreiding, behoud oppervlakte en behoud kwaliteit. In een deel van de gebieden mag het areaal afnemen ten gunste van het habitatype H1310\_A Zilte pionierbegroeiingen (*zeekraal*).

**Streefbeeld bij de landelijke instandhoudingsdoelstelling**

Behoud betekent een verspreiding van het type over de Zeeuws en Zuid-Hollandse Delta en de Waddenzee. Omdat zeer onzeker is dat Klein slijkgras kan terugkeren, is gekozen voor het doel 'behoud kwaliteit', maar wanneer zich mogelijkheden voordoen voor herstel van de goede kwaliteit, dan is dat wel na te streven. Wanneer lokaal uitbreiding van zeekraalvegetaties (behorend tot H1310) wordt nagestreefd, dan mag dat eventueel - gezien de eerdere uitbreiding - ten koste gaan van Slijkgrasvelden.

De in 2007 aan de Europese Commissie gerapporteerde referentiewaarden voor verspreidingsgebied en voor oppervlak zijn "gelijk aan huidig".

**Oordeel:** zeer ongunstig

Aspect	1994	2004	2007
Verspreiding	Gunstig	Gunstig	Gunstig
Oppervlakte	Gunstig	Gunstig	Gunstig
Kwaliteit	Zeer ongunstig	Zeer ongunstig	Zeer ongunstig
Toekomstperspectief	Zeer ongunstig	Zeer ongunstig	Zeer ongunstig
Beoordeling Svl	Zeer ongunstig	Zeer ongunstig	Zeer ongunstig

**8. Bronnen**

- Dijkema, K.S., D.J. de Jong, M.J. Vreeken-Buijs & W.E. van Duin. 2005. Kwelders en schorren in de Kaderrichtlijn Water. Ontwikkeling van potentiële referenties en van potentiële goede ecologische toestanden. rapport Rijkswaterstaat RIKZ 2005.020. Ministerie van Verkeer en Waterstaat, Den Haag. 62 pp.
- Dijkema, K.S., W.E. van Duin, E. Dijkman & P.-W. van Leeuwen. 2007a. Monitoring van kwelders in de Waddenzee. Alterra-rapport 1574. Alterra, Wageningen. 63 pp.
- Doody, J.P. 2008. Saltmarsh conservation, management and restoration. Springer. 217 pp.
- Esselink, P. 1998. Van landaanwinning naar natuurbeheer: Recente ontwikkelingen op de Dollardkwelders. In: K. Essink & P. Esselink (red.). Het Eems-Dollard estuarium: interacties tussen menselijke beïnvloeding en natuurlijke dynamiek. Rapport RIKZ-98-020. Rijkswaterstaat Rijksinstituut voor Kust en Zee / RIKZ, Haren. pp. 79-99.
- Holverda, W.J., J. Mennema, R. van der Meijden, R.S.J. Smits & E.J. Weeda (1986). Nieuwe vondsten van zeldzame planten in Nederland in 1984. Gorteria 13: 51-65.
- Jong, D.J. de (2004). Staat van instandhouding Westerschelde: estuarium, karakterisatie via ecotopen. Discussiestuk Pilot Westerschelde, 09-09-2004.